

Stortingets næringskomité

Deres ref

Vår ref

Dato

25/7504-6

7. januar 2026

Dokument 8:58 S (2025-2026) - representantforslag om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat

Jeg viser til brev av 2. desember 2025 der Stortingets næringskomite ber om min uttalelse til representantforslag 58 S (2025–2026) fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim. I utarbeidelsen av svaret er det innhentet innspill fra Landbruks- og matdepartementet.

Konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen

Norske forbrukere møter høyere priser og mindre utvalg i matbutikkene sammenlignet med forbrukere i andre land. De siste inflasjonstallene viser at prisene for matvarer og alkoholfrie drikkevarer økte med 4,7 pst. det siste året (november 2024–november 2025).¹ Noen få aktører dominerer markedene, og det er vanskelig for små og nye aktører å etablere seg. Det er høy konsentrasjon på kjedeleddet, hvor det er tre aktører som samlet har markedsandeler på over 95 pst. av markedet.² I leverandørleddet er det også høy konsentrasjon for flere produktkategorier. Jeg deler derfor representantenes bekymring for konkurransen i dagligvarebransjen.

Det er også grunnen til at regjeringen over tid har arbeidet for å bedre konkurransen i dagligvarebransjen. Regjeringen la i 2023 fram en «10-punktsplan for bedre utvalg og lavere priser i matbutikken».³ Tiltakene i 10-punktsplanen er fulgt opp. Blant annet har vi gjort det enklere å få tilgang til butikklokaler for konkurrerende butikker, gjennom forbudet mot såkalte negative servitutter. Tilgang til egnede butikklokaler er sentralt for etableringer i bransjen, og

¹ [Konsumprisindeksen – SSB](#)

² [Konkurransetilsynets – Dagligvarerapport 2024](#)

³ [Regjeringens 10-punktsplan for bedre utvalg og lavere priser i matbutikken - regjeringen.no](#)

særlig viktig for lokal konkurranse. Konkurransetilsynet er også styrket gjennom økte bevilgninger og nye verktøy. Innføring av regler om markedsetterforskning i konkurranseloven er et viktig tiltak. Reglene trådte i kraft 1. juli 2025, og innebærer at tilsynet kan innføre tiltak der de finner alvorlige og sammensatte konkurranseproblemer, selv om konkurranseloven ikke er brutt. Regjeringen har også innhentet mye kunnskap om utviklingen i og effektene av egne merkevarer (EMV) og vertikal integrasjon, lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen og om prissetting (prisjusteringsvinduer).

Regjeringen følger situasjonen i dagligvarebransjen tett. Arbeidet med å bedre konkurransen i dagligvarebransjen er et kontinuerlig arbeid, og før sommeren la regjeringen fram nye tiltak. Blant annet gjennomføres det en ekstern kartlegging av hvordan forbrukerne opplever prisinformasjon og fordelsprogrammer i dagligvarebutikkene. God prisinformasjon er viktig for at forbrukerne skal ta opplyste valg, og har betydning for konkurransen. Rett før jul sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om å flytte ansvaret for lov om god handelsskikk til Konkurransetilsynet, og med det legge ned Dagligvaretilsynet. Regjeringen har også hatt på høring forslag til endringer i lov om god handelsskikk. Endringene er ment å bidra til mer effektive forhandlinger og et styrket tilsyn med bransjen. Vi jobber nå med å følge opp innspillene fra høringen. Konkurransetilsynet skal også gjennomføre nye undersøkelser av lønnsomhet og marginer i bransjen. Regjeringen vil også vurdere tiltak mot konkurransebegrensende bruk av eksklusive leieavtaler, og Konkurransetilsynet skal prioritere arbeidet med eksklusivitet i leieforhold i oppfølgingen av regjeringens tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet

Landbrukspolitikken ivaretar flere hensyn og målsettinger regjeringen mener det er viktig å ivareta. Norge har i likhet med EU og en rekke andre land tollavgiftssatser på en del landbruksvarer for å beskytte egen produksjon. Importvernet er et virkemiddel i norsk landbrukspolitikk, som det er bred politisk enighet om. Det sikrer avsetning for norske jordbruksvarer og legger til rette for et landbruk over hele landet, og er avgjørende for å sikre norsk matproduksjon, matsikkerhet og beredskap. Norge har krevende naturgitte forhold for matproduksjon, og et høyt kostnadsnivå. Samtidig har vi mål om landbruk over hele landet og å øke selvforsyningsgraden til 50 pst. En kombinasjon av tilskudd og høyere priser enn verdensmarkedet er viktige tiltak for å kompensere for disse ulempene, og for at vi skal kunne nå målene i landbrukspolitikken. En svekkelse av vernet vil derfor ha direkte konsekvenser for norsk jordbruk, næringsmiddelindustri og distriktsarbeidsplasser.

De høyeste tollsatsene gjelder varer vi selv produserer, som kjøtt, melk og korn. For bearbejdede varer legges det til rette for importkonkurranse, der tollsatsene er moderate eller helt tollfrie. For å supplere norsk produksjon og gi forbrukere og industri tilgang til landbruksvarer, legges det videre til rette for import ved behov, gjennom bruk av generelle tollnedsettelse ved underskudd, individuelle tollnedsettelse, eller kvoter. Det finnes omfattende ordninger for tollnedsettelse og kvoter, blant annet gjennom WTO, EØS, våre frihandelsavtaler og GSP-ordningen for utviklingsland. Over 80 prosent av importen av

jordbruksvarer er tollfri: I 2024 utgjorde for eksempel tollfrie landbruksvarer 96 mrd. kroner av en totalimport verdt 118 mrd. kroner.⁴

Landbrukspolitikken påvirker konkurransen i dagligvarebransjen, og Konkurransetilsynet har pekt på at importvernet kan være en etableringshindring for nye aktører i dagligvarebransjen. Samtidig er det viktig å understreke at høy prisvekst på matvarer skyldes ulike faktorer, blant annet et høyt kostnadsnivå, en svak krone, høy butikk tetthet og internasjonale råvarepriser. Innenfor rammene av landbrukspolitikken jobber regjeringen med å legge til rette for bedre konkurranse i dagligvarebransjen. Regjeringen ønsker en landbruksregulering som best mulig balanserer de landbrukspolitiske målsettingene og arbeidet med å legge til rette for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat

Landbruket er delvis unntatt fra konkurranseloven gjennom det såkalte primærnæringsunntaket.⁵ Unntaket gjelder avtaler og atferd som er hjemlet i lov, forskrift eller avtale mellom staten og næringsorganisasjoner som regulerer omsetning eller produksjon av landbruksprodukter. Dette gjør det mulig å kunne gjennomføre sentrale deler av landbrukspolitikken, som for eksempel systemet for målpriser og markedsbalansering.

Konkurransetilsynet har påpekt at unntaket bør være så snevert som mulig, og jeg er enig i at det ikke skal omfatte mer enn det som er nødvendig for å gjennomføre landbrukspolitikken. Dersom unntaket utvides til andre deler av verdikjeden, kan det svekke konkurransen og gi høyere priser til forbruker. Derfor er unntaket avgrenset til å gjelde primærprodusenter og deres organisasjoner, ikke foredlingsindustrien eller dagligvareleddet. Landbruksaktører er heller ikke unntatt enhver markedsatferd som er forbudt etter konkurranseloven.

Jeg er enig med representantene om at det er viktig at Konkurransetilsynet har god oversikt over konkurranseforholdene i hele verdikjeden. Det er viktig å se hele bildet fordi markedsforholdene og årsakene til konkurranseutfordringene i dagligvarebransjen er sammensatt. Selv om primærnæringsunntaket delvis skjermer landbrukssektoren, er ikke Konkurransetilsynet avskåret fra å følge opp også dette leddet i verdikjeden. Tilsynets muligheter til å utføre sitt samfunnsoppdrag og håndhevingsarbeid omfatter alle næringsaktører. Blant annet har Konkurransetilsynet allerede hjemmel til å innhente den informasjonen som er nødvendig for å kunne utføre sine gjøremål, jf. konkurranseloven § 24.

Gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer

⁴ [Importen av jordbruksvarer øker - Landbruksdirektoratet](#)

⁵ [Forskrift om unntak for samarbeid mv. innen landbruk og fiske - Lovdata](#)

Regjeringen har i lang tid hatt stor oppmerksomhet mot dagligvarebransjen, og har hatt en bred tilnærming når det gjelder utfordringene. Blant annet har Konkurransetilsynet, på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, gjennomført undersøkelser av lønnsomheten til aktører på detaljist-, grossist og leverandørleddet.⁶ Konkurransetilsynet fant at lønnsomheten for mange aktører var høyere enn hva man forventer i en bransje med god konkurranse.

Som en del av samme oppdrag, gjennomførte Konkurransetilsynet også en kartlegging av marginer på matvarer hos leverandører og dagligvarekjeder.⁷ Kartleggingen viste at marginene varierte mye for både leverandørenes merkevarer og for kjedenes egne merkevarer. Konkurransetilsynet innhentet informasjon om priser, kostnader, salgsvolum og omsetning på produktnivå for et bredt utvalg merkevarer og egne merkevarer. Det finnes også i dag relativt gode data om produksjonskostnader og inntekter for primærleddet, gjennom NIBIO og Budsjettneemnda for jordbruket. Dataene er imidlertid aggregert for sektoren, og ikke per produksjon eller varegruppe. Også videre i verdikjeden mangler data for marginer per produktkategori, blant annet fordi det er sensitiv informasjon, som også er vanskelig å isolere på grunn av vertikal integrasjon, internprising og rabatter. Som nevnt over har regjeringen gitt Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre nye undersøkelser av både lønnsomhet og marginer. Vi trenger oppdatert kunnskap om situasjonen i dagligvarebransjen, og det er viktig å se utviklingen over tid.

Undersøkelsene av marginer og lønnsomhet krever betydelige ressurser fra Konkurransetilsynet. En undersøkelse slik representantene tar til orde for vil kreve ytterligere ressurser. Dersom oppdraget til Konkurransetilsynet utvides, vil det få betydelige konsekvenser for tilsynets øvrige arbeid, herunder håndheving av konkurranseloven, og for andre dagligvaretiltak. Det vil også være ressurskrevende for aktørene som blir pålagt å dele informasjonen som er nødvendig å innhente. For at en slik kartlegging skulle gitt representativ og korrekt informasjon, så ville det krevet en avgrensning til et utvalg leverandører som ville vært svært krevende, blant annet fordi leverandørleddet består av mange ulike produktgrupper og varelinjer, som ofte krysser hverandre. En feil markedsavgrensning kan skape et misvisende bilde av konkurransen i markedet, også fordi dagligvarekjedene konkurrerer om hele handlekurven, og ikke på enkeltprodukter.

Jeg er uenig i at regjeringen ikke har hatt oppmerksomhet om hele dagligvarebransjen. Bredden i de tiltakene regjeringen har iverksatt viser dette. En slik bred tilnærming er det fortsatt behov for. Konkurransetiltakene i dagligvarebransjen er sammensatte og komplekse. Regjeringen har iverksett en rekke tiltak, og jobber som nevnt over med ytterligere tiltak. Det er ikke ett enkelt tiltak som vil løse alle utfordringene, og det er viktig at tiltak vurderes grundig. Regjeringen er opptatt av å ta grep som bidrar til at forbrukerne skal få et bedre dagligvaretilbud. Det innebærer blant annet at dersom det etter nøye vurderinger viser seg at et tiltak har svært usikre virkninger, og kan bidra til svekket konkurranse og høyere priser, så er det riktig å ikke gå videre med tiltaket. Folk kan være trygge på at

⁶ [Ny undersøkelse viser høy lønnsomhet i dagligvarebransjen - regjeringen.no](#)

⁷ [Ny kartlegging viser at marginene på matvarer varierer mye - regjeringen.no](#)

regjeringen vil fortsette å ha fullt trykk på konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen, og vurdere nøye hvilke tiltak som iverksettes, slik at tiltakene får den ønskede effekten.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth